

11. Serbin, O. (2011). Systema upravlinnia znanniami yak skladova naukotvorenna [Knowledge management system as a component of science creation]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadsoho. Issue. 32*, pp. 349–356. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2011_32_37 (Last accessed: 28.12.2017) [in Ukrainian].

12. Turiyanska, M. M. (2011). Komunikatsii v systemi upravlinnia znanniamy [Communication aspects of knowledge management]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy. – Bulletin of Economic Science of Ukraine, 2*, 194–196. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45735/38-Turiyanska.pdf?sequence=1> (Last accessed: 28.12.2017) [in Ukrainian].

13. Abram, S. (1997). Post Information Age Positioning for Special Librarians: Is Knowledge Management the Answer? *Information Outlook, 6*, 18–25.

Tetiana Hranchak,

Doctor of Social Communications, Senior Researcher, Vernadsky National Library of Ukraine

VERNADSKY NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE AS THE SCIENTIFIC AND INFORMATION CENTER OF THE ORGANIZATION OF KNOWLEDGE MANAGEMENT

The functioning of Vernadsky National Library of Ukraine as a scientific information center of knowledge management is substantiated. The directions of the library's participation in knowledge management are outlined and characterized. Approaches to the establishment and complex use by the library of network communications of information and telecommunication and socio-psychological nature in the formation of an environment conducive to the generation and use of new knowledge, their subsequent transmission from generation to generation are revealed.

К е у в о р д с: Vernadsky National Library of Ukraine, national library, knowledge management, knowledge resources, scientific and analytical activity, SIAZ.

14. Daland, H. (2016). Managing knowledge in academic libraries. Are we? Should we? *LIBER Quarterly, 26(1)*, 28–41. DOI: <http://doi.org/10.18352/lq.10154> (Last accessed: 14.01.2018).

15. Lee, H.-W. (2005). Knowledge Management and the Role of Libraries. 3rd China-US Library Conference website. URL: <http://www.white-clouds.com/iclc/cliej/cl19lee.htm> (Last accessed: 14.01.2018).

16. Matarazzo, J. M., Connolly, S. D. (Eds.) (1999). Knowledge and special libraries. Boston: Butterworth Heinemann. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/book/9780750670845> (Last accessed: 14.01.2018).

17. Semertzaki, E. (2011). Special Libraries as Knowledge Management Centres. Chandos Publishing, Witney, Oxford.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2018 р.

УДК 023(477):[025.45УДК+025.47]

Тетяна Добко,

д-р наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Впровадження УДК і ББК бібліотеками України: історичні паралелі і реалії сьогодення

Висвітлюється досвід упровадження бібліотечних класифікацій Універсальної десяткової класифікації (УДК), Бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) у практику роботи бібліотек України. Наголошено на значних працевитратах переіндексації документів, на необхідності організації чіткої координації, належного методичного, фінансового і кадрового забезпечення цього процесу.

К л ю ч о в і с л о в а: індексація документів, Універсальна десяткова класифікація (УДК), Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК), Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, історія бібліотекознавства, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Книжкова палата України, Державна наукова педагогічна бібліотека імені В. О. Сухомлинського.

Упровадження Універсальної десяткової класифікації (УДК) в Україні (тоді Міжнародної універсальної десятичної класифікації – МДБК) розпочалося ще у 20-х роках ХХ ст. МДБК – перша класифікація міжнародного типу була перекладена на українську мову і вийшла друком 1919 р. за упорядкування Ю. Іванова-Меженка, тогочасного директора Книжкової палати [15; 31, с. 202–203]. Українською та російською мовами за радянських часів було видано «Десятичную классификацию» (Харків, 1924), «Десяткову класифікацію: для масових бібліотек» (1938);

«Таблиці бібліотечної класифікації для масових бібліотек» (1961); «Таблиці бібліотечної класифікації для масових бібліотек» (1971) та ін.

Упровадження десяткової класифікації регламентувалося низкою директивних документів та супроводжувалося роз'яснювальною, методичною роботою. Так в «Інструкції про облік та збереження книжкового майна і обов'язковий мінімум бібліотечної техніки для всіх бібліотек масового користування» (1934) йшлося, що «книжки та брошури класифікують за десятичною системою» [16, с. 238].

Однак, з середини 1930-х рр. радянські фахівці дедалі активніше починають виступати за розроблення єдиної класифікаційної системи для бібліотек СРСР усіх типів і видів. І така переорієнтація була викликана не лише потребами систематизації документів на єдиних методичних засадах. Наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. розгорнулася жорстка ідеологічна боротьба за утвердження марксистсько-ленінської методології в науці. Бібліотечні працівники розглядалися як пропагандисти та агітатори, провідники більшовицької політики. Бібліографії наполегливо відводила роль засобу ідеологічного впливу на маси.

Принцип партійності став домінуючим у гуманітарній сфері загалом і книгознавчій, бібліотечно-бібліографічній зокрема на довгі роки. Партійність бібліографії розумілася як ідейна спрямованість «бібліографічної діяльності, усвідомлене, відкрите відстоювання бібліографією (бібліографами) інтересів певного класу, соціальної групи, партії» [1, с. 24].

Відомо, що Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК) – це універсальна комбінаційна класифікаційна система, одна з найбільших у світі, розроблена у 1936–1968 рр. фахівцями Державної бібліотеки СРСР імені В. І. Леніна (ДБЛ, нині Російська державна бібліотека), Державної публічної бібліотеки імені М. Є. Салтикова-Щедрина (ДПБ, нині Російська національна бібліотека), Бібліотекою Академії наук СРСР (БАН, нині Бібліотека Російської академії наук) і Всесоюзної Книжкової палати (ВКП, нині Російська Книжкова палата (РКП)). Згодом були видані таблиці ББК для наукових бібліотек у 25 випусках, 30 книгах (Москва, 1960–1968), скорочене видання у 6 книгах (1970–1972), у 1975 р. – зі зведеним алфавітно-предметним покажчиком [34].

Варто відзначити, що впровадженню ББК передувало широке обговорення та рецензування проектів таблиць, проводилися дискусії з питань класів, основних ділень, структури, індексації, у наукових і масових бібліотеках ставилися експерименти.

У 1955 р. було поставлено завдання розробити класифікаційну систему для найбільших наукових бібліотек, сформували поважну редколегію. До підготовки ББК залучили науковців, фахівців АН СРСР, навчальних закладів, діячів культури і мистецтва. 1981 р. творці ББК удостоїлися Державної премії СРСР у галузі науки. Нині це національна класифікаційна система Росії, яка використовується також у бібліотеках інших країн СНД, КНР, Монголії, СРВ, Куби [34].

За угодою 2000 р., авторським правом на ББК володіють 3 бібліотеки: Російська державна бібліотека, Російська національна бібліотека, Бібліотека Російської академії наук. Координаційним федеральним міжвідомчим центром із ведення ББК є Науково-дослідний центр розвитку ББК, що функціонує в якості підрозділу Російської державної бібліотеки [13].

В Україні розробленням Бібліотечно-бібліографічної класифікації займалася Державна наукова бібліотека ім. В. Короленка. Першою впроваджувати радянську систему ББК почала з 1960 р. Державна бібліотека України (нині Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) [13].

У постанові колегії Міністерства культури СРСР від 12 листопада 1965 р. «Про запровадження 1-го видання бібліотечно-бібліографічної класифікації в практику роботи бібліотек та про підготовку скорочених варіантів класифікації» відзначалося, що вперше вдалося створити «нову радянську бібліотечно-бібліографічну класифікацію на основі марксистсько-ленінської методології, класифікацію, яка відповідає завданням наукової організації каталогів у крупних бібліотеках і сприяє використанню фондів та широкій пропаганді книги» [25, с. 48]. Наголошувалося, що ББК вже успішно впроваджено у практику понад 60 наукових бібліотек країни різного профілю.

Схвалюючи апробацію системи, Колегія рекомендувала запровадити ББК у практику роботи наукових бібліотек системи Міністерства культури СРСР: «Просити Академію наук СРСР, Міністерство вищої і середньої освіти СРСР, ВЦРПС, Головне політичне управління Радянської Армії та Військово-Морського Флоту, Комітет по пресі при Раді Міністрів СРСР та інші відомства рекомендувати запровадження класифікації у практику роботи підпорядкованих їм бібліотек» [25, с. 48].

ДБЛ, ДПБ, БАН і ВКП мали розробити протягом найближчих років методичні посібники із запровадження класифікації, скорочені варіанти таблиць для обласних, масових бібліотек, а також здійснювати систематичне надання доповнень і змін до таблиць. Доручалося ВКП спільно з ДБЛ провести у 1966 р. підготовчу роботу з централізованої класифікації за новими таблицями ББК та здійснити її, починаючи з січня 1967 р.

З метою підготовки кадрів із запровадження нової класифікації міністерствам культури СРСР, УРСР доручалося ввести до програми вищів читання нового курсу з ББК [25, с. 48]. Директорові ДБЛ пропонувалося подати пропозиції, які б забезпечили

розроблення теорії ББК та підготовку спеціалістів у цій галузі, а також створити у бібліотеці спеціальний відділ з розроблення та підготовки видань різних видів класифікації, методичних посібників, зокрема й створення скорочених варіантів ББК для обласних і масових бібліотек [25, с. 49].

Незважаючи на зобов'язання ДБЛ організувати переведення систематичних каталогів бібліотеки на нову систему класифікації, починаючи з 1966 р., фонди і каталоги довідково-бібліографічного відділу цієї установи залишилися на своїй спеціально розробленій раніше схемі, якою співробітники послуговуються й нині.

Задля впровадження ББК ухвалювалися й інші директивні та розпорядчі документи. Так, на виконання наказу Міністерства культури СРСР «Про впровадження радянської бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) в практику роботи масових і дитячих бібліотек» (№ 735 від 29 вересня 1978 р.) був виданий наказ Міністерства культури УРСР «Про впровадження радянської бібліотечно-бібліографічної класифікації в практику роботи державних масових бібліотек» від 2 листопада 1978 р. [23]. У ньому ставилося завдання відділу бібліотек Міністерства культури УРСР розробити до 15 грудня 1978 р. план поетапного впровадження ББК у практику роботи державних масових бібліотек республіки. Наказувалося Державній республіканській бібліотеці УРСР ім. КПРС (ДРБ), Одеській державній науковій бібліотеці ім. М. Горького (ОДНБ, нині Одеська національна бібліотека України), обласним бібліотекам для дорослих, які працюють з місцевими видавництвами, – Донецькій, Кримській, Львівській, Закарпатській «з 1 січня 1979 р. розпочати простановку індексів за таблицями ББК на книгах (верстках), друкованих анотованих картках для масових бібліотек, зберігаючи на деякий час індекси за старими таблицями» [23].

Державній республіканській бібліотеці УРСР ім. КПРС, Державній республіканській бібліотеці для дітей ім. Ленінського комсомолу (нині Національна дитяча бібліотека), Державній республіканській бібліотеці УРСР для юнацтва ім. В. Василевської (нині Державна бібліотека України для юнацтва) рекомендувалося підготувати протягом 1979 р. плакати, пам'ятки з питань впровадження ББК, провести зональні семінари-практикуми для працівників бібліотек, які здійснюють класифікацію та організацію каталогів.

Як бачимо, незважаючи на існування в СРСР командно-адміністративної системи, більшість розпорядчих документів щодо впровадження ББК

містять формулювання «рекомендувати», «вивчити», «розробити», розраховані на довготривалу перспективу. Цим скористалися керівники окремих вітчизняних бібліотек. Їм вистачило мужності, здорового глузду, щоб взагалі не переходити на ББК.

Центральна наукова бібліотека АН УРСР (ЦНБ, нині Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ)) почала упроваджувати ББК, за рішенням вченої ради Бібліотеки, наприкінці 1965 р. Було розроблено і затверджено низку інструктивно-методичних документів про перебудову генерального систематичного каталогу за таблицями ББК для наукових бібліотек, про оформлення СК, розміщення опису в його рубриках, упровадження загальних типових ділень у практику організації СК тощо [14, с. 143]. На той час ББК відповідала рівню наукових і прикладних знань і, на погляд її впроваджувачів, становила єдино можливу основу для побудови систематичного каталогу наукових бібліотек [7, с. 31]. Наголошувалося на зростанні значення ББК як єдиної інформаційно-пошукової мови, на основі якої мають виконуватися усі бібліотечно-бібліографічні процеси, організація фондів, ведення ДБА. Це мало сприяти об'єднанню усіх бібліотечно-бібліографічних процесів бібліотек різних систем і відомств в одне ціле [5, с. 6].

Як зазначали О. П. Дараган, З. С. Руда, І. К. Коновалова, після перших кроків адаптації таблиць ББК до існуючої у бібліотеці системи класифікації, зі зростанням впевненості у доцільності її використання, у її перевагах було порушено питання про повне впровадження таблиць ББК до СК. Враховуючи обсяг генерального СК ЦНБ (2250 тис. описів), вівся наполегливий пошук шляхів його перебудови [7, с. 32].

За результатами проведеного дослідження, палких дискусій на засіданнях методичної ради відділу та вченої ради бібліотеки, вчена рада затвердила спосіб перебудови каталогу на схему ББК від загального до конкретного – перегрупування основних розділів каталогу в послідовності схеми ББК, присвоєння їм нових індексів одночасно по всьому систематичному каталогу з послідовним редагуванням всередині розділів. У згаданій вище публікації колег йшлося про переваги і недоліки різних способів рекласифікації документів. Затверджені вченою радою інструктивно-методичні вказівки передбачали переведення каталогу на ББК у такій послідовності: 1) приведення структури каталогу відповідно до схеми ББК; 2) складання алфавітно-предметного покажчика до нього;

3) редагування виконання робіт [7]. При редагуванні розділів особлива увага приділялася підрядності розділів і підрозділів (питання односторонності, розмежування, взаємних посилань і відсилок). З огляду на нерозробленість у ББК системи відсилок, фахівцям нашої бібліотеки довелося розробляти її самостійно. Водночас уточнювалося формування рубрик, відбувалася їх деталізація. Перспективним планом роботи відділу систематизації переведення генерального СК бібліотеки на ББК передбачалося завершити до 1973 р. [7]. Проте, воно відбувалося упродовж двадцяти років [29, с. 64–65]. Поступово ББК упроваджувалася й для організації каталогів та фондів філій, спеціалізованих відділів і читальних залів.

Питання про уніфікацію класифікації порушувалося і у бібліотеках мережі Західного наукового центру АН УРСР, адже тут дві бібліотеки застосовували УДК, інші – модернізовану десяткову класифікацію [8, с. 176].

У Львівській науковій бібліотеці АН УРСР (нині Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника) рекаталогізація старих фондів та організація систематичного каталогу за схемою ББК відбувалися у 60–70-х роках ХХ ст. Фахівці Бібліотеки вивчали перспективи і досвід упровадження ББК у наукових бібліотеках, брали участь у численних семінарах-нарадах, обговорювали ці питання на вченій раді книгозбірні. Опанувавши методи роботи з перебудови систематичного каталогу за таблицями ББК, після складання перспективного плану переведення систематичного каталогу наукової бібліотеки на ці таблиці було запроваджено індивідуальне та колективне вивчення працівниками окремих випусків ББК, інструкцій, виданих ДБЛ, таблиць загальних і територіальних типових ділень, методики індексації; проводилися практичні семінарські заняття у секторі систематизації, інших підрозділах бібліотеки для ознайомлення зі структурою і принципами ББК [18, с. 68].

Окремі працівники пройшли стажування у відділі систематизації ДБЛ. І тільки після проведення підготовчих робіт у квітні 1968 р. бібліотека приступила до систематизації поточних надходжень літератури і до перегрупування центрального систематичного каталогу за таблицями ББК [4, с. 104–105]. Згодом було проведено розширений семінар, де висвітлювався досвід упровадження ББК в СРСР та за кордоном, обговорювалися питання методики переведення підручних фондів на таблиці ББК (1972) [18, с. 83–84].

З метою покращання якості каталогів Бібліотеч-

на рада Президії АН УРСР у липні 1979 р. ухвалила постанову «Про удосконалення бібліотечних каталогів у бібліотеках НДУ АН УРСР», де йшлося, зокрема, про необхідність переведення відділів суспільних наук систематичних каталогів наукових бібліотек на таблиці ББК [21, с. 4]. Щоб дотримуватись єдиних принципів у роботі з каталогами та картотеками, ЛНБ АН УРСР розробила для бібліотек мережі «Скорочені таблиці бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) (розділи суспільно-політичних та гуманітарних наук)» (1980) [18, с. 71]. У розробленому посібнику «Перевод фондов и систематических библиотек НИУ АН УССР на таблицы Библиотечно-библиографической классификации для научных библиотек (отдел общественных наук) : рекомендации для библиотек НИУ АН УССР секций химико-технологических и биологических наук, физико-технических и математических наук» (Київ, 1980) висвітлювалися підготовча робота, питання планування, обліку та організації роботи, методика переведення систематичних каталогів і фондів на таблиці ББК. У додатках було розміщено перспективний план переведення фондів і СК на таблиці ББК; приблизні норми на процеси роботи з переведення фондів і СК на ББК; система роздільників для СК; список основної літератури за темою [21]. Фахівці визначили такі норми на 8 годин праці: 1) переведення фондів на ББК (усі процеси роботи з книгою) – 24 книги; перегрупування карток без систематизації – 625 карток; пересистематизація карток, включаючи частоківий перегляд літератури і попереднє оформлення каталогу – 120 карток; оформлення систематичного каталогу (підготовка роздільників визначеної форми, їх написання бібліотечним почерком, зазначення індексів і назв рубрик, взаємозв'язків з іншими рубриками, методичних вказівок читачам) – 80 роздільників.

Також були розроблені «Краткий вариант таблиц ББК по общественным наукам для библиотек научных учреждений АН УССР естественно-технических профилей» (Київ, 1980), «Положение о систематическом каталоге библиотеки научного учреждения» (Київ, 1984)¹ тощо.

¹ Краткий вариант таблиц ББК по общественным наукам для библиотек научных учреждений АН УССР естественно-технических профилей / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : А. П. Дараган, М. Я. Каганова, Я. И. Кифорак [и др.]. Киев, 1980. 69 с.; Положение о систематическом каталоге библиотеки научного учреждения / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : А. П. Дараган, отв. ред. Б. В. Готфельд. Киев, 1984. 5 с.

Широко вивчалися теоретичні та науково-методичні напрацювання, практичний досвід, рекомендації щодо переходу на схему ББК. Взяти хоча б публікацію В. П. Полянова, Ю. Т. Сивоконіна, де виокремлювалися три рівні переведення каталогів і фондів на ББК: 1) повна пересистематизація (варіант-максимум); 2) часткова пересистематизація (наприклад, найбільш запитувані і цінні видання, література останніх років; у технічних бібліотеках та бібліотеках вишів, що застосовують УДК – тільки відділи суспільних і гуманітарних наук; 3) систематизація лише нових надходжень, стара ж частина каталогу (фонду) консервується (варіант-мінімум). Автори зазначали, що питання – проводити чи не проводити повну пересистематизацію СК, має вирішуватися залежно від реальних можливостей бібліотеки виконати таку роботу швидко. Адже, якщо пересистематизація займе 5–10 років, то її доцільність втрачається – основний читачський попит існує на літературу останніх років [22, с. 50].

Значна науково-методична робота щодо впровадження ББК була проведена Харківською державною бібліотекою ім. В. Г. Короленка. Все почалося з розроблення по всіх областях перспективних планів поетапного впровадження ББК. Спеціальними наказами обласних управлінь (органів) культури на місцях, в обласних бібліотеках і ЦБС були створені робочі групи, призначені куратори, відповідальні за рекласифікацію бібліотечних фондів і каталогів, складені графіки виїздів для надання практичної допомоги, велися картотеки контролю за впровадженням ББК [5]. Обласні бібліотеки розробили і направили в усі ЦБС типову регламентуючу документацію. На її основі на місцях склали відповідні інструктивно-методичні матеріали: положення про СК і систему каталогів ЦБС, інструкції з переведення фондів і каталогів на ББК, редагування, оформлення СК, побудованого за ББК, про картотеки методичних рішень, алфавітно-предметний покажчик. На базі бібліотек функціонували обласні, міські та районні школи передового досвіду. Впровадженню ББК передувала робота зі звільнення фондів від застарілих, маловикористовуваних, дублетних, зношених і непрофільних видань [5, с. 2].

Отже, наприкінці 1970-х рр. почалося масове впровадження ББК в практику роботи бібліотек України. Її впроваджували бібліотеки всіх відомств і рівнів: бібліотеки загальнодержавного рівня, 78 обласних і центральних міських бібліотек Міністерства культури України, понад 20 тисяч

районних і сільських бібліотек, шкільні, бібліотеки вишів та середніх спеціальних навчальних закладів. Публічні бібліотеки Міністерства культури України почали користуватися таблицями ББК з 1980-го, обласні універсальні – з 1986 р. [2].

Слід зазначити, що перехід на ББК не був простим і безболісним. Вже на виконання наказу Міністерства культури СРСР «Про впровадження Бібліотечно-бібліографічної класифікації в практику роботи державних республіканських (АРСР), крайових, обласних універсальних наукових бібліотек» № 404 від 28 жовтня 1985 р. [19] було видано наказ Міністерства культури УРСР «Про впровадження Бібліотечно-бібліографічної класифікації в практику роботи обласних універсальних наукових бібліотек республіки» № 1232 від 4 грудня 1985 р. [20]. Цей документ зобов'язував обласні управління культури розробити і здійснити конкретні заходи щодо впровадження ББК у обласних універсальних наукових бібліотеках, «передбачивши у них проведення у 1986 р. підготовчих робіт, перехід з 1987-го до систематизації нових надходжень і переведення підсобних фондів відділів, каталогів і картотек на нову систему класифікації» [20]. На ДРБ, Державну історичну бібліотеку УРСР (нині Національна історична бібліотека України), ОДНБ, Харківську державну наукову бібліотеку ім. В. Г. Короленка покладалося надання методичної, практичної допомоги обласним універсальним науковим бібліотекам (ОУНБ) з питань переведення фондів, каталогів і картотек на ББК. Республіканський інститут підвищення кваліфікації працівників культури (РІПКПК, нині Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва) мав передбачити в начальньо-тематичних планах 1986–1990 рр. організацію занять для працівників ОУНБ, які здійснюють впровадження ББК.

До наказу додавався план заходів, яким, зокрема, передбачалося на базі Черкаської ОУНБ ім. В. В. Маяковського організувати республіканську школу передового досвіду, провести семінар-практикум, здійснити виїзди у Волинську, Ворошиловградську, Львівську, Тернопільську, Чернігівську, Херсонську області для надання методичної допомоги з впровадження ББК. Заплановано було підготувати методичні рекомендації щодо відображення літератури про Україну в каталогах і картотеках, розробити курс лекцій для читання у РІПКПК.

Наведені документи засвідчують, що на впровадження ББК у бібліотеках України були витрачені

не тільки роки, а й значні інтелектуальні зусилля.

У 1977 р. побачило світ однотомне видання таблиць ББК для масових бібліотек (перевидане у 1987 р.). У 1978 р. і 1988-му були підготовлені таблиці для дитячих і шкільних бібліотек, а упродовж 1980–1983 рр. – таблиці для обласних бібліотек у 4-х томах. Регулярно друкуються доповнення і виправлення, різні варіанти таблиць ББК: універсальні, повні, середні, скорочені, галузеві. У другій половині 1990-х рр. була усунена підпорядкованість таблиць ББК ідеологічним догмам (наприклад, філософія марксизму-ленінізму, яка виділялася раніше як титульний розділ ББК, включена до галузевого відділу «Філософія»; територіальні типові ділення побудовані за фізико-географічними, а не політичними ознаками тощо) [34]. «За своєю змістовністю ББК відповідала тогочасному розвитку всіх галузей теоретичних і прикладних знань і представляла єдиноможливу основу для побудови систематичного каталогу великої наукової бібліотеки в умовах існуючих тоді ідеологічних реалій» [31, с. 240].

Отже, публічні та наукові бібліотеки мають великий практичний досвід переходу з однієї системи класифікації на іншу. Наприклад, відділ довідково-бібліографічного обслуговування (ВДБО) НБУВ розпочав переведення фондів і каталогів підрозділу на ББК у другій половині 1980-х рр., після численних зауважень, нарікань з боку адміністрації. Очолили переведення фондів і каталогів з УДК на ББК за підтримки тодішнього директора установи М. І. Сенченка, новопризначені завідувач відділу ВДБО Г. О. Ритова, зав. секторами М. А. Чиж, Т. К. Луценко, які раніше працювали в інших бібліотеках і мали досвід такої роботи. Однак цей процес затягнувся на довгі роки. Справа в тому, що для перегрупування обсягових книжкових фондів необхідно мати чіткий план і вільні площі.

Аналізуючи здійснену роботу, в якій нам довелося брати безпосередню участь, зазначимо, що переводити одночасно фонди і каталоги на іншу схему класифікації, не припиняючи при цьому обслуговування читачів, дуже складна справа. Частина фондів і, відповідно, каталогів були закріплені за певними співробітниками. Ця робота включалася до річних планів обсягом від 10 до 50 % робочого часу залежно від посади. Зважаючи на обсяг фондів відділу (у 1990 р. фонд ВДБО налічував понад 140 тис. примірників, з них понад 35 тис. книжкових видань), кількість задіяних у цьому процесі співробітників, розраховані і затверджені

норми, робота тривала не один рік, адже паралельно здійснювалося обслуговування читачів, готувалися різні бібліографічні довідки, покажчики, комплектувалися і каталогізувалися нові надходження, виконувалися інші завдання.

Спочатку співробітник працював з книгою і систематичним каталогом (СК), змінюючи за таблицями відповідності одночасно індекси на книгах і картках СК, потім вишукував основні і додаткові картки на книгу в алфавітному каталозі, вносив туди зміни. Для зменшення обсягів роботи мало-використовувані книги здавалися до фондів основного зберігання Бібліотеки, де була запроваджена форматна розстановка, деякі дублети списувалися або передавалися до обмінно-резервного фонду. Не все вкладалося у схему відповідності класифікацій, доводилося у робочому порядку ухвалювати окремі методичні рішення. Адже, як відзначали фахівці ще у 1930-х рр., впроваджуючи УДК, «кожна навіть незначна перебудова бібліотечної класифікації, хоч би теоретично обґрунтована, може іноді на практиці внести непередбачені труднощі і ускладнення в роботу бібліотекаря» [3, с. 73].

У 1990 р. за планом роботи ВДБО з переведення фонду і каталогів на ББК було пересистематизовано 10 001 примірник довідково-бібліографічних видань, здубльовано 1800 додаткових карток, розставлено в алфавітний каталог 600 нових карток². За 1991 р. пересистематизацію пройшли 12 100 примірників видань. Під час цієї роботи перенесено нові індекси на 11 424 картки СК, здубльовано 1959 карток, здійснено бібліографічний опис 676 книг, картки на які були зношені чи відсутні в каталогах, замінено 11 600 індексів на картках алфавітного каталогу, віднайдено 195 книг, технічно опрацьовано 1201 примірник видань³. У 1992 р. з метою рекласифікації було перегруповано 27 319 карток СК, здубльовано 1438 карток, здійснено бібліографічний опис 977 книг, технічно опрацьовано 4361 примірник, перегруповано 8208 примірників фонду, написано 40 нових поличних роздільників⁴.

² Пояснительная записка к цифровому отчету о работе отдела справочно-библиографического обслуживания за 1990 год. Киев, 1990. С. 5.

³ Пояснювальна записка до цифрового звіту про роботу відділу довідково-бібліографічного обслуговування за 1991 р. [Київ, 1991]. С. 5.

⁴ Пояснювальна записка до цифрового звіту про роботу відділу довідково-бібліографічного обслуговування за 1992 р. [Київ, 1993]. С. 6.

Деякий час паралельно існували систематичні ряди у фондів, що не сприяло оперативності обслуговування користувачів. Завершували процес загальне перегрупування фондів, оформлення поличних роздільників і загальна редакція усіх каталогів (карток і роздільників).

Остаточна редакція каталогів у Бібліотеці завершилася у 2000-і роки. Поступово співробітники звикали до нової схеми класифікації. Користуватися ББК ставало дедалі зручніше, адже це була схема, за якою працювала уся Бібліотека: здійснювалася централізована систематизація документів, відділ отримував друковані картки на документи, що надійшли до фондів НБУВ з вже зазначеними індексами, і використовував їх у подальшому, уточнюючи за схемою ББК, розробленою для розстановки довідково-бібліографічних видань у ВДБО.

У бібліотеках різних відомств фахівці багато працювали над удосконаленням таблиць ББК, їх адаптували до сучасних реалій та наукового знання. Так, Державна науково-педагогічна бібліотека України видала «Робочі таблиці ББК для шкільних бібліотек» (Київ, 2002); Державна бібліотека України для юнацтва – «Доповнення і виправлення до таблиць бібліотечно-бібліографічної класифікації для дитячих і шкільних бібліотек» (Київ, 2000), «Алфавітно-предметний покажчик до систематичного каталогу» (Київ, 2003)⁵ та ін. Проблеми і потреби впровадження та удосконалення ББК у шкільних бібліотеках детально досліджені у статті Я. Іванової і Н. Ремез⁶. На допомогу бібліотекарям, які не мають спеціальної освіти, спрямовано методичний посібник М. М. Івашке-

вич «Розстановка книжкового фонду бібліотеки по системі ББК» (Білогір'я, 2014)⁷.

Співробітники Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого розробили рекомендації «Доповнення і виправлення до ББК (для масових і обласних універсальних наукових бібліотек)», «Таблиці етнічних типових ділень сучасних народів світу»⁸ та ін. [2, с. 9].

Зазначимо, що НБУВ на базі повного варіанта таблиць для наукових бібліотек та власних напрацювань створила свій Рубрикатор для систематизації документів, яким послуговуються відділ каталогізації і систематизації, спеціалізовані підрозділи-фондоутримувачі. Упродовж останніх 20-ти років Бібліотекою здійснено велику наукову роботу з підготовки тематичних рубрикаторів у формі робочих таблиць. Їх використовують у технологічному циклі наукового опрацювання документів в умовах паралельного функціонування традиційних і комп'ютерних технологій, організації довідково-пошукового апарата, інформаційного пошуку. На думку О. Сербіна, «Рубрикатор – це систематизовано-впорядкований перелік відповідно заіндексованих лінгвістично означених понять, знань та процесів, відповідність якого до робочих таблиць класифікації НБУВ розглядається фактично й аксіоматично» [30]. Це систематизаційний інструмент, що є адекватним відображенням тематичного репертуару за останні чверть століття, сучасних реалій і потреб інформаційного простору нашої країни.

Упродовж 2004–2017 рр. Бібліотека видала низку видань з серії «Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського», зокрема таблиці територіальних, етнічних, мовних типових поділів⁹. Побачили світ рубрикатори за га-

⁵ Робочі таблиці ББК для шкільних бібліотек / Держ. наук.-пед. б-ка України; упоряд. : І. Г. Лобановська, О. А. Чернюк Київ, 2002. 40 с. ; Нормативно-правова база для шкільних бібліотек та робочі таблиці ББК : посібник / Держ. наук.-пед. б-ка України, Упр. освіти і науки Дніпропетр. облдержадмін., Дніпропетр. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти; упоряд. С. Г. Гонік. Дніпропетровськ : Промінь, 2002. 50 с. ; Доповнення і виправлення до таблиць бібліотечно-бібліографічної класифікації для дитячих і шкільних бібліотек (інструкт.-метод. реком.) / [уклад. : Н. Й. Дзюба, Н. В. Полуня; ред. Л. І. Стахурська]; Держ. б-ка України для дітей. Київ, 2000. 88 с.; Алфавітно-предметний покажчик до систематичного каталогу : зміни і доп. (згідно з таблицями ББК для масових бібліотек) / авт.-упоряд. Н. М. Зінчук [та ін.]; Держ. б-ка України для юнацтва. Київ, 2003. 202 с.

⁶ Іванова Я. Бібліотечно-бібліографічна класифікація документів – основа організації інформаційного середовища бібліотеки / Я. Іванова, Н. Ремез. *Шк. бібл. – інформ. центр*. 2011. № 12. С. 20–30.

⁷ Івашкевич М. М. Розстановка книжкового фонду бібліотеки по системі ББК: методичний посібник. Білогір'я, 2014. 54 с.

⁸ Доповнення і виправлення до бібліотечно-бібліографічної класифікації: таблиці для обласних бібліотек : (рекомендації) / Держ. б-ка України; [підг. : С. І. Анісімова, Т. І. Вилегжаніна, Г. М. Марченко та ін.] Київ. 1992. 34, [2] с. ; Таблиця етнічних типових ділень сучасних народів світу (ЕТД): таблиці для обл. бібліотек : рекомендації / М-во культури України; Державна б-ка України. Київ. 1993. 16 с.

⁹ Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського : таблиці територіальних типових поділів / авт. кол. : І. І. Багрій [та ін.]; голов. ред. О. С. Онищенко; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2004. 767, [1] с.; Рубрикатор

лузевими розділами «К Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування», «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка» (підрозділи «М1 Технологія деревини», «Технологія деревини», М8 Поліграфічне виробництво», «М9 Фотокінотехніка»), «Ж Техніка і технічні науки у цілому», «Н Будівництво», «З Енергетика. Радіоелектроніка» (підрозділи «381 Кібернетика», «397 Інформаційна та обчислювальна техніка»), «И Гірнична справа», «З Енергетика. Радіоелектроніка» (підрозділ «396 Автоматика і телемеханіка»), «П Сільське і лісове господарство. Сільськогосподарські та лісгосподарські науки» (підрозділ «П8 Ветеринарна медицина», «Л1 Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва» (підрозділ «Л8/9 Харчові виробництва»)¹⁰.

Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: таблиці територіальних типових поділів / авт. кол. : І. І. Багрій [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 26 с.; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : таблиця етнічних типових поділів / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; авт. -уклад. : А. Г. Бровкін, Л. В. Головіна, І. А. Зарічняк ; голов. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2007. 279, [1] с.; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : таблиця мовних типових поділів / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; авт. кол. : І. І. Багрій, О. О. Сербін (керівник проекту) ; голов. ред. В. І. Попик. Київ, 2013. 544 с.

¹⁰ Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «К Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування» / авт. кол. : Н. О. Артюшенко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2005. 585, [1] с.; Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка». Підрозділ «М1 Технологія деревини» / авт. кол. : Н. О. Артюшенко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2006. 196, [1] с. ; Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка». Підрозділ «М2/7 Виробництва легкої промисловості» / авт. кол. : Н. О. Артюшенко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2007. 373, [1] с.; Рубрикатор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка». Підрозділ «М8 Поліграфічне виробництво» /

Крім того, для потреб спеціалізованих підрозділів було удосконалено схеми класифікації документів з питань бібліотекознавства та бібліографії тощо. У 2016 р. вийшов «Рубрикатор НБУВ. Скорочений варіант», розроблений науковцями відділу наукового опрацювання документів Бібліотеки для спеціалізованих відділів Бібліотеки, а також для наукових бібліотек з невеликими фондами, який

авт. кол. : Н. О. Артюшенко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 195, [1] с. ; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «М Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка». Підрозділ «М9 Фотокінотехніка» / авт. кол. : Н. О. Артюшенко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2009. 225, [1] с. ; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «Ж Техніка і технічні науки у цілому» / Н. О. Артюшенко [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 237, [1] с. ; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «Н Будівництво» / авт. кол. : А. Г. Бровкін [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 597, [1] с. ; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «З Енергетика. Радіоелектроніка». Підрозділи «381 Кібернетика», «397 Інформаційна та обчислювальна техніка» / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; К. В. Лобузін (авт. -уклад.) [та ін.] ; голов. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2011. 247, [1] с. ; Сербін О. Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «И Гірнична справа» / авт. кол. : О. О. Сербін, С. В. Галицька, О. К. Коваленко ; голов. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 385, [1] с. ; Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «З Енергетика. Радіоелектроніка». Підрозділ «396 Автоматика і телемеханіка» / авт. кол. : О. О. Сербін (керівник) [та ін.] ; голов. ред. В. І. Попик. Київ, 2013. 159, [1] с. ; Т. П. Медвідь. Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «П Сільське і лісове господарство. Сільськогосподарські та лісгосподарські науки». Підрозділ «П8 Ветеринарна медицина» / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; Т. П. Медвідь, П. І. Шекера ; наук. ред. Н. В. Стрішенець. Київ, 2015. 104, [1] с.; Артюшенко Н. О. Рубрикатор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Розділ «Л1 Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва». Підрозділ «Л8/9 Харчові виробництва» / Н. О. Артюшенко, С. В. Галицька, П. І. Шекера ; голов. ред. Н. В. Стрішенець ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2016. 383, [1] с.

охоплює усі розділи знання і налічує близько 2300 рубрик¹¹. Скорочений варіант Рубрикатора доступний онлайн і може використовуватися іншими бібліотеками без ліцензій.

Отже, НБУВ успішно розвиває власний рубрикатор знань, який широко застосовується при формуванні карткових та електронних каталогів бібліотеки, загальнодержавних баз даних «Україніка наукова», «Наукова періодика України», а також використовується в інших бібліотеках.

Водночас на початку третього тисячоліття у бібліотеках України розпочався зворотний процес рекласифікації і повернення до УДК.

У постанові Кабінету Міністрів України «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації» від 22 березня 2017 р. № 177 [26] йдеться про запровадження для класифікації документів в установах та організаціях Універсальної десяткової класифікації (УДК) як міжнародної класифікаційної системи та припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації. На Державний комітет телебачення і радіомовлення, Міністерство культури України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство освіти і науки покладаються обов'язки щодо впровадження УДК. Від Міністерства культури вимагається «забезпечити протягом 2017 р. перехід бібліотек на систематизацію документів за Універсальною десятковою класифікацією». Відповідальною за методичне забезпечення впровадження Універсальної десяткової класифікації визначено державну наукову установу «Книжкова палата України імені Івана Федорова» [26]. Адже з метою впровадження української системи УДК у 1997 р. Книжкова палата України імені Івана Федорова розробила проект «Класифікаційна система України», який передбачає створення еталонних таблиць українською мовою. За фінансового сприяння Міжнародного фонду «Відродження», Книжкова палата України придбала ліцензію міжнародної некомерційної організації «Консорціум УДК» (УДКК) (UDC Consortium, UDCC), що знаходиться у Нідерландах (<http://udcc.org/>), на переклад і видання УДК українською мовою та стала ексклюзивним власником на випуск і розповсюдження видань УДК українською мовою.

На єдиному веб-порталі вищих органів виконав-

чої влади у повідомленні, що передує тексту постанови, йдеться про те, що її проект «розроблено Держкомтелерадіо з метою систематизації видавничої продукції відповідно до міжнародної класифікаційної системи» [12]. Хоча індекси на видавничій продукції проставляються упродовж десяти років, зокрема й УДК. Як відомо, централізована систематизація за таблицями УДК в СРСР була введена у 1963 р. Індекси проставлялися на каталожних картках всесоюзного, республіканських, центральних галузевих і територіальних інститутів НТІ, в періодичних, продовжуваних, книжкових виданнях [32, с. 80].

Індексація документів регламентується державними стандартами. Від 1 липня 2009 р. набув чинності національний стандарт ДСТУ 6096:2009 «Універсальна десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування», який встановлює алгоритми ведення таблиць УДК та їх використання для індексування документів [10]. Проте, його дія не поширюється на індексацію художньої літератури для масових бібліотек [10, с. 1].

Деякі міністерства вже відгукнулися на минулорічну постанову Кабінету Міністрів України. Так, Міністерством освіти і науки України видано наказ № 929 від 26 червня 2017 р. «Про впровадження Універсальної десяткової класифікації в практику роботи бібліотек» [24], в якому йдеться про необхідність забезпечення протягом 2017 р. переходу на систематизацію документів за УДК бібліотек наукових установ, вишів, професійно-технічних закладів, підпорядкованих Міністерству освіти і науки, інститутів післядипломної освіти, органів управління освітою обласних та Київської міської державних адміністрацій, загальноосвітніх навчальних закладів. Науково-методичний супровід покладається на Інститут модернізації освіти спільно з Державною науково-педагогічною бібліотекою (ДНПБ) України імені В. О. Сухомлинського.

Водночас, процес запровадження УДК у відчизнянних бібліотеках має і свої винятки. Так, ЛННБ України ім. В. Стефаника перейшла на УДК десять років тому, не чекаючи ніяких рішень згори, адже систематизація і розстановка фонду є питаннями внутрішньої роботи бібліотеки, компетенції та професійного погляду її співробітників. У 2007 р. нею було закуплено інтегровану бібліотечно-інформаційну систему «Aleph». Як зазначає М. М. Романюк, «тоді ж ми відмовилися від бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) і перейшли на Універсальну Десяткову класифікацію (УДК) та створення предметних рубрик

¹¹ Рубрикатор НБУВ. Скорочений варіант / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; К. В. Лобузін, С. В. Галицька, Н. Я. Зайченко [та ін.] ; відп. ред. К. В. Лобузін. Київ, 2016. 569, [1] с.

на всі типи документів, оскільки пошук за предметом, згідно з опитуваннями користувачів бібліотек, є найпоширенішим» [28, с. 9].

Питання щодо впровадження УДК час від часу обговорювалися й в інших бібліотеках. Так, у рішенні Колегії Державного комітету архівів України від 23 квітня 2009 р., за результатами комплексної перевірки Державної наукової архівної бібліотеки, йдеться, що «після проведених консультацій з фахівцями Парламентської, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Інституту історії України НАН України розпочато роботу з редагування назв розділів та підрозділів каталогу (3700 карток) згідно з оновленими таблицями ББК (перехід до УДК визнано фахівцями недоцільним). Повністю замінено назви розділів каталогу з історії України» [27].

Варто зазначити, що у грудні 2017 р. адміністрацією НБУВ ухвалено рішення про припинення підтримки центральної системи карткових каталогів, які велися паралельно з електронним. На даний час у Бібліотеці запроваджено паралельну систематизацію документів за Рубрикаторм НБУВ та УДК, з відповідним внесенням індексів обох класифікацій до записів електронного каталогу. У статті К. Лобузної, С. Галицької, Н. Орешіної розглянуто питання удосконалення лінгвістичних засобів наукової бібліотеки на прикладі Рубрикатора НБУВ, формування електронного алфавітно-предметного покажчика до бібліотечної класифікації, що дає змогу реалізувати предметний доступ до ресурсів бібліотечного фонду через онлайн-інтерфейс електронного каталогу, а також розкриваються підходи адаптації власної класифікаційної системи бібліотеки до УДК [17]. Фахівці Бібліотеки працюють над встановленням взаємозв'язку між різними класифікаційними системами, розробленням відповідності між термінами алфавітно-предметного покажчика Рубрикатора та індексами УДК. У майбутньому це створить передумови для приведення бібліографічних записів каталогів НБУВ до міжнародних стандартів (у частині предметного доступу), дасть змогу реалізувати на порталі НБУВ пошук в електронному каталозі та інших електронних інформаційних ресурсах через Універсальну десяткову класифікацію [17, с. 4]. Новим для електронного каталогу НБУВ є наявність у базі даних «Рубрикатор НБУВ. Скорочений варіант» полів «Індекс УДК» і «Рубрика УДК».

Як засвідчує досвід, перехід на іншу схему класифікації повинен мати належне методичне, кадрове і фінансове забезпечення. Нині бібліотеки, як

і країна загалом, переживають не найкращі часи. Бібліотекарів-бібліографів практично ніхто не готує. У вищих культури навіть ліквідували спеціалізовані кафедри. У Київському національному університеті культури і мистецтв на першому курсі за інтегрованою спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна і архівна справа» нині навчається 80 студентів. Мізерна кількість студентів навчається у Харківському, Рівненському університетах культури. Однак не всі вони після закінчення вишу йдуть працювати у бібліотеки, у першу чергу з огляду на малу заробітну плату.

Проте, вже з березня 2017 р. в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв спільно із Книжковою палатою України проводяться курси підвищення кваліфікації бібліотечних працівників на тему: «Впровадження УДК у практику роботи наукових та публічних бібліотек».

4 липня 2017 р. на базі Київської обласної бібліотеки для дітей відбувся обласний семінар за участю директорів, завідувачів відділами комплектування, обліку, обробки документів та бібліографів районних і міських централізованих бібліотечних систем Київської області – «Впровадження Універсальної десяткової класифікації в бібліотеках Київської області». Його учасники висловили цілу низку слушних порад: «Бібліотечним фахівцям Київщини в діяльності з запровадження УДК необхідно пам'ятати: рекласифікація документального фонду будь-якої бібліотеки повинна проводитися паралельно з вилученням зношених, застарілих документів, документів, які втратили свою актуальність, для подальшого їх списання. Зазначені документи рекласифікації не підлягають» [6].

Упродовж 2008–2012 рр. Книжковою палатою України (КП) підготовлене друге видання таблиць УДК у 7 томах, пропонуються таблиці зіставлення індексів УДК і ББК та ББК і УДК¹².

У вільний доступ викладено «Скорочені таблиці УДК он-лайн» (<http://www.udcsummary.info/php/index.php?lang=uk&pr=Y>). За повідомленням КП, «офіційного опублікування повних таблиць УДК у мережі Інтернет немає і не може бути, оскільки

¹² Таблиця зіставлення індексів ББК і УДК : ББК станом на 1997 р. , УДК – на 2011 р. / Кн. палата України ім. І. Федорова ; уклад. : М. Й. Ахвердова, В. М. Муравйова, В. С. Солодовник. Київ : Кн. палата України, 2017. 82 с. : табл. ; Таблиця зіставлення індексів УДК і ББК : УДК станом на 2011 р. , ББК – на 1997 р. / Кн. палата України ім. І. Федорова ; уклад. : М. Й. Ахвердова та ін. Київ : Кн. палата України, 2016. 70 с. : табл.

ліцензійна угода з Консорціумом УДК (ознайомитися із вартістю ліцензій можна за посиланням: http://www.udcc.org/licences_prices.htm#mrf-use) передбачає випуск друкованих та електронних видань УДК українською мовою. Публікація УДК у мережі Інтернет є грубим порушенням ліцензійної угоди і авторського права власника класифікаційної системи УДК – Консорціуму УДК. Зміни і доповнення до УДК надходять із Консорціуму УДК ліцензіатам усіх країн одночасно. Зокрема, останні зміни і доповнення, які надійшли до Книжкової палати України, – випуск за 2012/2013 рр. Книжкова палата працює над їх адаптуванням до україномовного еталону таблиць УДК. Для повноцінної класифікації наукових статей у 2017 р. КП підготовлено друковане видання УДК з усіма змінами і доповненнями¹³.

На сайті КП створено розділ УДК, де подано загальні відомості про УДК, зміни та доповнення, повідомлення про семінари та конференції з УДК¹⁴. Сторінка систематизатора включає інформацію про термінологію УДК, побудову та властивості УДК, методику індексування за УДК, алфавітно-предметний покажчик, методичні рішення для понять УДК тощо. З 2018 р. у «Віснику Книжкової палати» започатковано рубрику «Школа систематизатора». До Міжвідомчої комісії з питань упровадження Універсальної десяткової класифікації в Україні увійшли представники бібліотек різних відомств.

Створена група «Універсальна десяткова класифікація (УДК) в Україні» у соціальній мережі Facebook, де йде жваве обговорення проблем упровадження УДК, надається допомога колегам щодо індексації конкретних документів за їхніми запитамі. Нове інформаційне середовище, комп'ютерні технології дають змогу бібліотекарям оперативно ділитися досвідом, обговорювати нагальні поточні питання¹⁵. Луганська обласна універсальна наукова

бібліотека ім. М. Горького, наприклад, підготувала методичні поради «Універсальна десяткова класифікація (УДК) : Що робити з...» (м. Старобільськ, 2017), у якій популярно і доступно даються відповіді на питання: де взяти таблиці УДК; як організувати перехід на УДК; що робити з бібліотечним фондом, каталогом, каталожною картою, книжковими розподільниками, щоденниками роботи, сумарною книгою¹⁶.

Плідно працює як науково-методичний центр для мережі освітянських бібліотек ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, фонди і каталоги якої організовано за таблицями УДК. На веб-порталі книгозбірні в рубриці «Бібліотечному фахівцю» створено сторінку «Упровадження Універсальної десяткової класифікації», де представлено офіційні, нормативні, методичні та презентаційні матеріали¹⁷. Бібліотекою розпочато дослідження галузевих особливостей застосування УДК, заплановано упродовж 2018–2019 рр. підготувати методичні рекомендації «Упровадження Універсальної десяткової класифікації в практику роботи бібліотек закладів загальної середньої та професійно-технічної освіти», а також практичний посібник «Систематизація документів та організація каталогів і картотек освітянських бібліотек за таблицями Універсальної десяткової класифікації», в яких комплексно висвітлюватимуться питання систематизації документів різних видів і читацького призначення за таблицями УДК у галузевому аспекті.

Варто зазначити, що УДК – не єдина міжнародна класифікація [33]. Класифікація Бібліотеки Конгресу (БК) (англ. Library of Congress Classification (LCC)) є системою бібліотечної класифікації, розробленою Бібліотекою Конгресу США. LCC спрямована на практичне розкриття фондів конкретної бібліотеки, а не на загальносвітову класифікацію. Вона успішно використовується вже понад століття у БК та у низці дослідницьких і академічних бібліотек США, інших країн. До речі, більшість публічних бібліотек та невеликі академічні бібліотеки продовжують послуговуватися

¹³ Запитання – відповідь [Електронний ресурс]. Книжкова палата України [офіц. сайт]. URL: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_zap_vid.html

¹⁴ Індекс УДК. Книжкова палата України [офіц. сайт]. URL: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_1.html. [In Ukrainian].

¹⁵ Жадан Т. Досвід використання УДК в бібліотеці ПТНЗ / Тетяна Жадан [Електронний ресурс]. Vpulybrary : Блог училищного бібліотекаря. 6 верес. 2017 р. URL: <http://vpulybrary.blogspot.com/2017/09/blog-post.html>; Орієнтовна робоча схема таблиць УДК (з досвіду роботи НБУ для дітей) [Електронна презентація]. URL: <https://www.slideshare.net/nbkidskiev/ss-77099019?ref=http%3A%2F%2Fwww.chl.kiev.ua%2FDefault.aspx%3Fid%3D8083>

¹⁶ Універсальна десяткова класифікація (УДК) : Що робити з...» [Електронний ресурс] / Луган. обл. б-ка ; уклад. : К. В. Сидорова, О. С. Кузнецова ; ред. А. Літашова. Старобільськ, 2017. 11 с. URL: https://biblioteka-coledg.blogspot.com/2018/01/blog-post_92.html

¹⁷ Упровадження Універсальної десяткової класифікації [Електронний ресурс]. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського [офіц. сайт]. URL: // <http://dnpb.gov.ua/ua/13560-2/>

Десятковою класифікацією Дьюї (DDC)¹⁸. Нині БК паралельно використовує для систематизації документів LCC, Предметні рубрики Бібліотеки Конгресу та DDC.

У міждержавному стандарті ДСТУ ГОСТ 7.59:2003 «Індексування документів. Загальні вимоги до систематизації та предметизації» (Київ, 2004) [9] зазначено, що залежно від виду документа і поставлених завдань можна застосовувати одну або декілька універсальних систем класифікації: Бібліотечно-бібліографічну класифікацію (ББК); Державний рубрикатор науково-технічної інформації (ДРНТІ); Універсальну десяткову (децимальну) класифікацію (УДК); Десяткову класифікацію М. Дьюї (ДКД); Класифікатор правових актів (КПА); Міждержавний класифікатор стандартів (МКС); Міжнародну патентну класифікацію (МПК). За необхідності допускається застосування також локальних (галузевих, спеціальних) класифікаційних ПТМ» [9, с. 4].

Повертаючись до постанови Кабінету Міністрів України від 2017 р., варто вказати і на існуючі суперечності у галузевій нормативній базі, у чинних державних стандартах. Зауважимо, що неможливо миттєво «припинити використання ББК», класифікацію, яка впроваджувалася десятиліттями. Перехід на іншу систему класифікації потребує значного часу. Слід також відзначити, що у галузі недостатньо налагоджено організаційно-методичне керівництво впровадженням УДК.

Нині в Україні бібліотеки самостійно розробляють план та визначають методику систематизації документів за таблицями УДК, як зрештою займаються й пошуком фінансів на придбання відповідних таблиць. Одні бібліотеки консервують наявні карткові каталоги на ББК і розпочинають новий ряд за схемою УДК, інші – дописують на роздільниках у фонді паралельно ще й індекс за схемою УДК, а на книжках шифри (індекси) не змінюють. Написавши відповідну програму, враховуючи індекси співставлення таблиць ББК і УДК, можна автоматично змінити індекси в електронних каталогах, але наскільки точно після цього здійснюватиметься інформаційний пошук конкретних документів – не досліджено.

Розмірковуючи про майбутнє класифікаційних систем в Україні ще в середині 1990-х рр., С. Анісімова і Т. Вилегжанина вказували, що витримати випробу-

вання часом зможуть ті класифікації, які стабільно забезпечуються сильним науковим, методичним і організаційним супроводом. Припускаючи можливість ухвалення рішення про визначення УДК загальнодержавною класифікаційною системою, фахівці наголошували: «Це викличе необхідність повної або часткової рекласифікації фондів та довідково-бібліографічного апарату бібліотек. На сьогодні немає рішення про те, як це здійснити з найменшими моральними та матеріальними витратами» [2].

Немає такого рішення, єдиного плану дій і сьогодні. На нашу думку, з огляду на світовий досвід, бібліотекам не варто хаотично, стресово і непродумано переходити на УДК, якщо вони задовільно працюють на власних рубрикаторах чи інших схемах класифікації. Проте у контексті євроінтеграції України, з метою уніфікації представлення наших наукових здобутків міжнародною системою класифікації, ширшого використання світових надбань, обміну інформаційними ресурсами, впровадження УДК є доцільним, принаймні у наукових бібліотеках. Бажано це зробити максимально оперативно, залучивши додаткові кадри, до мінімуму скоротивши перехідний період.

Бібліографічні посилання

1. Буран В. Я. Бібліографія : загал. курс / В. Я. Буран, О. П. Довгопола, В. В. Пупченко. Київ: Вища шк., 1984. 215 с.
2. Вилегжанина Т. Роздуми про сучасний стан і майбутнє класифікаційних систем в Україні / Т. Вилегжанина, С. Анісімова *Вісн. Кн. палати*. 1996. № 4. С. 9–10.
3. [Від Редакції] Десяткова класифікація. *Бібліотека у соціаліст. буд-ві*. 1934. № 11/12. С. 73.
4. Вітчевська Е. Ф. З досвіду впровадження бібліотечно-бібліографічної класифікації / Е. Ф. Вітчевська, Є. М. Володарська. *Бібліотека та інформація* : темат. зб. наук. праць / відп. ред. В. В. Машотас. Львів, 1973. С. 103–109.
5. Внедрение библиотечно-библиографической классификации (ББК) в централизованных библиотечных системах Харьковской зоны : информ. письмо / Харьк. гос. науч. б-ка им. В. Г. Короленко. Харьков, 1983. 6 с.
6. Впровадження Універсальної десяткової класифікації в бібліотеках Київської області [Електронний ресурс]. Київська обласна бібліотека для дітей [офіц. сайт]. URL: <http://child-library.kiev.ua/index.php/bibliotechni-budni/seminari-praktikumi-metodichni-dni/1332-vprovadzheniya-universalnoji-desyatkovoji-klasifikatsiji-v-bibliotekakh-kijivskoj-oblasti>.
7. Дараган А. П. О перестройке генерального систематического каталога по схеме библиотечно-библиографической классификации (из опыта работы Центральной научной библиотеки АН УССР) / А. П. Дараган, З. С. Рудая, И. К. Коновалова. *Библиотечно-библиографическая информация библиотек Академии наук СССР и Академий наук Союзных Республик*. 1967. № 2. С. 30–54.
8. Добко Т. В. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 374 с.

¹⁸Класифікація Бібліотеки Конгресу США [Електронний ресурс]. *Вікіпедія, вільна енциклопедія*. Сан-Франциско : Фонд Вікімедіа, 2017. URL: https://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Спеціальна:Цитата&page=Класифікація_Бібліотеки_Конгресу_США&id=21301423

9. ДСТУ ГОСТ 7.59:2003. Индексвання документів. Загальні вимоги до систематизації та предметизації. ГОСТ 7.59-2003 (ИСО 5963-85), ИДТ. Чинний від 2004-07-01. Київ : Держспоживстандарт України, 2004. 5 с.

10. ДСТУ 6096:2009 (ГОСТ 7.90-2007, MOD). Універсальна десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексвання. Чинний з 2009. 07. 01. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт, 2009. III, III, 22 с. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).

11. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1965–1991. Київ, 2008. 374 с.

12. Запроваджено єдину класифікацію для систематизації видавничої продукції [Електронний ресурс]. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249842722>.

13. Збанацька О. М. Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК). *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: [http://ube.prlu.org/article/Бібліотечно-бібліографічна_класифікація_\(ББК\)](http://ube.prlu.org/article/Бібліотечно-бібліографічна_класифікація_(ББК)).

14. История Центральной научной библиотеки Академии наук Украинской ССР / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; редкол. : И. К. Белодед (отв. ред.), С. К. Гутянский, Л. И. Гольденберг [и др.]. Киев: Наук. думка, 1979. 226 с.

15. Иванов-Меженко Ю. Міжнародна десятична бібліографічна класифікація : скороч. табл. з абетк. покажч. і поясн. текстом / Ю. Иванов-Меженко ; Голов. Кн. Палата. Київ : Голов. Кн. палата, 1919. 92 с.

16. Інструкція про облік та збереження книжкового майна і обов'язковий мінімум бібліотечної техніки для всіх бібліотек масового користування: (затв. НК Освіти УСРР т. Затонським й секретарем ВУРПСу т. Виростковим 14. 04. 1934). *Директиви про бібліотечну справу: збірка документів* / Бібл. управління НК Освіти УСРР, Укр. н-д. інститут книгознавства. Київ: УНІК, 1935. С. 236–240.

17. Лобузін К. Адаптація лінгвістичних засобів наукової бібліотеки до вимог інтернет-середовища та міжнародних стандартів / К. Лобузін, С. Галицька, Н. Орешина. *Бібл. вісн.* 2017. № 4. С. 3–8. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2017_4_3.

18. Мудроха В. О. Науково-методична діяльність Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаніка: історико-функціональний аспект та інноваційні особливості / Мудроха Валентина Олександрівна : дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій / НАН України, Львів. нац. наук. б-ка ім. В. Стефаніка. Львів, 2016. 242 арк.

19. О внедрении Библиотечно-библиографической классификации в практику работы государственных республиканских (АССР), краевых, областных универсальных научных библиотек: приказ Мин-ва культуры СССР 28 окт. 1985 г. № 404 (извлечение). *Руководящие материалы по библиотечному делу: справочник*. М. : Кн. палата, 1988. С. 99–100.

20. О внедрении Библиотечно-библиографической классификации в практику работы областных универсальных научных библиотек республики: приказ М-ва культуры УРСР № 1232 від 4 груд. 1985 р. ЦДАВО України. Ф. 5116, оп. 19, од. зб. 2595, арк. 18–21.

21. Перевод фондов и систематических библиотек НИУ АН УССР на таблицы Библиотечно-библиографической классификации для научных библиотек (отдел общественных наук) : рекомендации для б-к НИУ АН УССР секций химико-технолог. и биолог. наук, физико-техн. и мат. наук / АН УССР, Центр. науч. б-ка ; сост. : М. Я. Каганова, А. П. Дараган ; отв. ред. Б. П. Ковалевский. Киев, 1980. 31, [7] с.

22. Полянов В. П. О переводе каталогов и фондов на таблицы ББК / В. П. Полянов, Ю. Т. Сивоконин. *Сов. библиотечное ведение*. 1984. № 3. С. 49–60.

23. Про впровадження радянської бібліотечно-бібліографічної класифікації в практику роботи державних масових бібліотек: наказ М-ва культури УРСР № 965 від 2 листоп. 1978 р. ЦДАВО України. Ф. 5116, оп. 19, од. зб. 166, арк. 124–125.

24. Про впровадження Універсальної десятичної класифікації в практику роботи бібліотек: наказ М-ва освіти і науки України № 929 від 26 червня 2017 р. [Електронний ресурс]. Міністерство освіти і науки України [офіц. сайт]. URL: <http://old.mon.gov.ua/ru/about-ministry/normative/7694>.

25. Про запровадження 1-го видання бібліотечно-бібліографічної класифікації в практику роботи бібліотек та про підготовку скорочених варіантів класифікації : постанова колегії М-ва культури СРСР від 12 листоп. 1965 р. *Довідник бібліотекаря* : зб. керів. матеріалів з питань бібл. роботи. Харків : Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1967. С. 48–49.

26. Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десятичної класифікації : постанова Каб. Мін-в України від 22 берез. 2017 р. № 177. Верхов. Рада України [офіц. сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/177-2017-%D0%BF>

27. Про хід виконання рішення колегії Держкомархіву від 15. 07. 2008 р. «Про діяльність Державної наукової архівної бібліотеки, м. Київ» : рішення Колегії Держкомархіву України від 23 квіт. 2009 р. : затв. наказом Колегії Держкомархіву України від 28 квіт. 2009 р., № 68 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2009-68.pdf>. Дата звернення: 21. 01. 2018.

28. Романюк М. Скарбниця національної пам'яті (до 70-річчя Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка). *Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка: історія і сучасність* : доп. та повідомл. міжнар. наук. конф. (28–30 жовтня 2010 р., Львів) / відп. ред. М. М. Романюк. Львів, 2010. С. 3–16.

29. Сенченко М. І. Центральна наукова бібліотека АН УРСР: у пошуках досконалості: 1985–1992. Київ : КИТ, 2011. 388 с., іл.

30. Сербін О. О. Історія, сучасний стан та перспективи розвитку бібліотечно-бібліографічних класифікацій в Україні : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07. 00. 08 / Сербін Олег Олегович ; НАН України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2008. 16 с.

31. Сербін О. О. Систематизація інформації в контексті розвитку класифікацій наук: монографія / Олег Сербін. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2015. 431 с.

32. Справочник библиотекаря / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина ; редкол. : Н. С. Карташов (отв. ред.) [и др.]. М., 1985. 303 с.

33. Стрішенець Н. Традиційні класифікаційні системи у бібліотеках США. *Вісн. Кн. палати*. 2010. № 7. С. 45–49 ; № 8. С. 48–52.

34. Сукиасян Э. Р. Библиотечно-библиографическая классификация (ББК) / Э. Р. Сукиасян. *Библиотечная энциклопедия*. М. : Пашков Дом, 2007. С. 190–191.

References

- Buran, V. Ya., Dovhopola, O. P., Pupchenko, V. V. (1984). *Bibliohrafiia* [Bibliography]. Kyiv: Vyshcha shk. [in Ukrainian].
- Vylehzhaniina, T., Anisimova, S. (1996). Rozdumy pro suchasnyy stan i maybutnye klasyfikatsiynykh system v Ukraini [Reflections on the current state and future of classification systems in Ukraine] *Visn. Kn. palaty*, 4 [in Ukrainian].
- [Vid Redaktsii] (1934). Desyatkova klasyfikatsiya. [Decimal Classification]. *Biblioteka u sotsialist. bud-vi*, 11/12 [in Ukrainian].

4. Vitchevska, E. F., Volodarska, E. M. (1973). Z dosvidu vprovadzhennya bibliotечно-bibliografichnoyi klasyfikatsiyi [From the experience of the introduction of bibliographic and bibliographic classification]. *Biblioteka ta informatsiya*. Lviv [in Ukrainian].
5. (1983). Vnedrenie bibliotечно-bibliograficheskoi klassifikatsii (BBK) v tseentralizovannykh bibliotечnykh sistemakh Kharkovskoi zony [Introduction of the Library and Bibliographic Classification (BBK) into the centralized library systems of the Kharkiv zone]. Kharkov [in Russian].
6. (2017). Vprovadzhennia Universalnoi desiatkovoï klasyfikatsii v bibliotekakh Kyivskoi oblasti [Introduction of the Universal Decimal Classification into the Libraries of the Kyiv Region]. Kyivska oblasna biblioteka dlia ditei. URL: <http://child-library.kiev.ua/index.php/bibliotечni-budni/seminari-praktikumy-metodichni-dni/1332-vprovadzhennya-universalnoyi-desyatkovoi-klasifikatsiyi-v-bibliotekakh-kijivskoi-oblasti> [in Ukrainian].
7. Daragan, A. P., Rudaya, Z. S., Konovalova, I. K. (1967). O perestroïke generalnogo sistemacheskogo kataloga po skheme bibliotечно-bibliograficheskoi klassifikatsii (iz opyta raboty Tseentralnoi nauchnoi biblioteki AN USSR) [On the restructuring of the general systematic catalog by the scheme of library and bibliographic classification (from the experience of the Central Scientific Library of the Academy of Sciences of the USSR)] *Bibliotечно-bibliograficheskaiia informatsiia bibliotek Akademii nauk SSSR i Akademii nauk Soiuznykh Respublik*, 2 [in Russian].
8. Dobko, T. (2013). Dovidkovo-bibliografichna diialnist naukovykh bibliotek Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok (XX st. – pershe desiatyllittia XXI st.) [Information and Reference Services of Scientific Libraries of the National Academy of Sciences of Ukraine: History and Development (the 20th century and the first decade of the 21st century)]. Kyiv [in Ukrainian].
9. (2004). DSTU HOST 7. 59:2003. Indeksuvannia dokumentiv. Zahalni vymohy do systematyzatsii ta predmetyzatsii [Indexing of documents. General requirements for classifying and subject indexing]. HOST 7. 59-2003 (ISO 5963-85), IDT. Kyiv [in Ukrainian].
10. (2009). DSTU 6096:2009 (HOST 7. 90-2007, MOD). Universalna desiatkova klasyfikatsiia. Struktura, pravyla vedennia ta indeksuvannia [Universal Decimal Classification. Structure, rules for use and indexing]. Kyiv [in Ukrainian].
11. Dubrovina, L. A., Onyshchenko, O. S. (2008). Istoriia Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. 1965-1991 [History of the Vernadsky National Library of Ukraine. 1965-1991]. Kyiv [in Ukrainian].
12. (2017). Zaprovadzheno yedynu klasyfikatsiiu dlia systematyzatsii vydavnychoïi produktsii [A common classification has been introduced for the systematization of publishing products]. Uriadovyi portal. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249842722> [in Ukrainian].
13. Zbanatska, O. M. (2017). Bibliotечно-bibliografichna klasyfikatsiia (BBK) [Library-Bibliographical Classification (LBC)]. *Ukrainska bibliotечna entsyklopediia*. URL: [http://ube.nplu.org/article/Бібліотечно-бібліографічна_класифікація_\(ББК\)](http://ube.nplu.org/article/Бібліотечно-бібліографічна_класифікація_(ББК)) [in Ukrainian].
14. Beladed, I. K., Gutyanskiy, S. K., Goldenberg, L. I. (Eds.) (1979). Istoriia Tseentralnoi nauchnoi biblioteki Akademii nauk Ukrainskoi SSR [History of the Central Scientific Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR]. Kiev [in Russian].
15. Ivanov-Mezhenko, Yu. (1919). Mizhnarodna detsymalna bibliografichna klasyfikatsiia [International Universal Decimal Classification]. Kyiv [in Ukrainian].
16. (1935). Instruksiiia pro oblik ta zberezhennia knyzhkovoho maina i oboviazkovyi minimum bibliotечноï tekhniki dlia vsikh bibliotek masovoho korystuvannia [Instruction on accounting and storage of book depository and a mandatory minimum of library equipment for all public mass libraries] *Dyrektyvy pro bibliotечnu spravu*. Kyiv [in Ukrainian].
17. Lobuzina, K., Halytska, S., Oryeshyna, N. (2017). Adaptatsiia linhvistychnykh zasobiv naukovoï biblioteki do vymoh internet-seredovyscha ta mizhnarodnykh standartiv [Adaptation of the linguistic resources of the scientific library to the requirements of the internet environment and international standards] *Bibl. visn.*, 4 [in Ukrainian].
18. Mudrokha, V. O. (2016). Naukovo-metodychna diialnist Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki imeni V. Stefanyka: istoryko-funktsionalnyi aspekt ta innovatsiini osoblyvosti [Scientific and methodical work of V. Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv: historical and functional aspect and innovative features]. Candidates thesis. Lviv [in Ukrainian].
19. (1985). O vnedrenii Bibliotечно-bibliograficheskoi klassifikatsii v praktiku raboty gosudarstvennykh respublikanskikh (ASSR), kraievyykh, oblastnykh universalnykh nauchnykh bibliotek [On the introduction of the Library and Bibliographic Classification into the practice of the work of the state republican (ASSR), regional, regional universal scientific libraries]. *Rukovodianshchie materialy po bibliotечnomu delu*. Moscow [in Russian].
20. Ministerstvo kultury SSSR. (1985). O vnedrenii Bibliotечно-bibliograficheskoi klassifikatsii v praktiku raboty oblastnykh universalnykh nauchnykh bibliotek respubliki [About the introduction of the Library and Bibliographic Classification into the Practice of the Work of Regional Universal Scientific Libraries of the Republic]. TSDAVO Ukrainy [in Russian].
21. Kovalevskii, B. P. (Ed). (1980). Perevod fondov i sistemacheskikh bibliotek NIU AN USSR na tablitsy Bibliotечно-bibliograficheskoi klassifikatsii dlia nauchnykh bibliotek (otdel obshchestvennykh nauk) [Transfer of funds and systematic libraries of the National Academy of Sciences of the USSR into the tables of the Bibliographic and Bibliographic Classification for Scientific Libraries (Department of Social Sciences)]. Kiev [in Russian].
22. Polianov, V. P., Sivokonin, Yu. T. (1984). O perevode katalogov i fondov na tablitsy BBK [About transfer of catalogs and funds into the BCC tables]. *Sov. bibliotekovedeniye*, 4 [in Russian].
23. M-vo kultury URSR (1978). Pro vprovadzhennia radianskoi bibliotечно-bibliografichnoï klasyfikatsiyi v praktiku raboty derzhavnykh masovykh bibliotek [On the introduction of the Soviet library and bibliographic classification into the practice of public mass libraries]: nakaz N 965 vid 2. 11. 1978. TSDAVO Ukrainy [in Ukrainian].
24. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2017). Pro vprovadzhennia Universalnoi desiatkovoï klasyfikatsii v praktiku raboty bibliotek [About the introduction of the Universal Decimal Classification into the practice of libraries]: nakaz № 929 vid 26 chervnya 2017 r. URL: <http://old.mon.gov.ua/ru/about-ministry/normative/7694> [in Ukrainian].
25. Ministerstvo kultury SRSR (1965). Pro zaprovadzhennia 1-ho vydannia bibliotечно-bibliografichnoï klasyfikatsii v praktiku raboty bibliotek ta pro pidgotovku skorochenykh variantiv klasyfikatsii [On the introduction of the first edition of the library and bibliographic classification into the practice of libraries and on the preparation of abbreviated classification options]: postanova kolehiyi M-va kultury SRSR vid 12 lystop. 1965 r. *Dovidnyk bibliotekaria*. Kharkiv [in Ukrainian].
26. Kabinet Ministriv Ukrainy (2017). Pro pryypynennia vykorystannia Bibliotечно-bibliografichnoï klasyfikatsii ta vprovadzhennia universalnoi desiatkovoï klasyfikatsii: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy (vid 22 bereznia 2017 roku № 177) [On the termination of the use of the Library and Bibliographic Classification and the introduction of the Universal Decimal

Classification : Cabinet of Ministers of Ukraine (on 22 March 2017 r. Number 177)]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/177-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

27. Derzhkomarkhiv Ukrainy (2009). Pro khid vykonannya rishennia kolehii Derzhkomarkhivu vid 15. 07. 2008 r. «Pro dialnist Derzhavnoi naukovoï arkhivnoi biblioteki, m. Kyiv» [On the progress of implementation of the decision of the Collegium of the State Commissariat of Ukraine of July 15, 2008 «On the Activities of the State Archives Research Library in Kiev»]: rishennia Kolehii Derzhkomarkhivu Ukrainy vid 23 kvit. 2009 r.: zatv. nakazom Kolehii Derzhkomarkhivu Ukrainy vid 28 kvit. 2009 r., № 68. URL: <http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2009-68.pdf> [in Ukrainian].

28. Romaniuk, M. (2010). Skarbnytsia natsionalnoi pamiaty (do 70-richchia Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka) [Treasury of National Memory (to the 70th anniversary of the V. Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine)]. In *Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy imeni V. Stefanyka: istoria i suchasnist*. Lviv, 2010 [in Ukrainian].

29. Senchenko, M. I. (2011). Tsentralna naukova biblioteka AN URSR: u poshukakh doskonalosti: 1985-1992 [Central

Scientific Library of the Ukrainian SSR Academy of Sciences: in search of improvement, 1985-1992]. Kyiv [in Ukrainian].

30. Serbin, O. (2008). Istoria, suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku bibliotечно-bibliografichnykh klasyfikatsii v Ukraini. [The history, the current state and the development perspectives of library-bibliographic classifications in Ukraine] Extended abstract of candidates thesis. Kyiv [in Ukrainian].

31. Serbin, O. O. (2015). Systematyzatsia informatsii v konteksti rozvytku klasyfikatsii nauk. [The systematization of information in the context of the development of classification of sciences]. Kyiv [in Ukrainian].

32. Kartashov, N. S. (Ed). (1985). Spravochnik bibliotekaria [Directory of the librarian]. Moscow [in Russian].

33. Strishenets, N. (2010). Tradytsiini klasyfikatsiini systemy u bibliotekakh SSHA [Traditional classification systems in US libraries]. *Visn. Kn. palaty*, 7, 8 [in Ukrainian].

34. Sukiasyan, E. R. (2007). Bibliotечно-bibliograficheskaia klassifikatsiia (BBK) [Library-Bibliographical Classification (LBC)]. *Bibliotечnaia entsiklopediia*. Moscow [in Russian].

Tetiana Dobko,

Doctor of Social Communications, Head of department, Vernadsky National Library of Ukraine

THE INTRODUCTION OF UDC AND LBC BY LIBRARIES OF UKRAINE: HISTORICAL PARALLELS AND MODERN REALITIES

The paper focuses on the problems of introduction of the Universal Decimal Classification (UDC) into the practice of the libraries of Ukraine in accordance with the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the termination of the use of the Library and Bibliographic Classification and the introduction of the Universal Decimal Classification» dated March 22, 2017 No. 177. The experience of the introduction of the Library and Bibliographic Classification (LBC) in 1960–1990-ies is elucidated, significant labor costs re-indexing of documents being underlined. Attention is drawn to the need for coordination, proper methodological, financial and personnel support for the implementation of UDC.

К е у о р д с: library classification, Universal Decimal Classification (UDC), Library-Bibliographical Classification (LBC), The Rubricator of the Vernadsky National Library of Ukraine, History of Library science, Vernadsky National Library of Ukraine, Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine, Ivan Fedorov State Scientific Institution Book Chamber of Ukraine, Sukhomlynskyi state scientific and pedagogical library of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 3.04.2018 р.

УДК 021.3:021.4:069.02: 379.8:94 (477)

Віктор Соколов,

канд. іст. наук, головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Використання електронних експозицій у роботі музею історії бібліотеки

Висвітлюються особливості функціонування музеїв історії бібліотек, специфіка та переваги електронних музейних експозицій у бібліотеках, значення музеїв історії бібліотек у розвитку науково-дослідної, експозиційно-виставкової та культурно-масової роботи книгозбірні, у збереженні та популяризації національної культурної спадщини, у підвищенні іміджу бібліотечної діяльності.

К л ю ч о в і с л о в а: історія бібліотек, бібліотечне краєзнавство, музей історії бібліотеки, бібліотечні інновації, електронні експозиції, бібліотечні віртуальні музеї.

Вивчення історії свого краю, розвиток бібліотечного краєзнавства та краєзнавчої роботи книгозбірні загалом стимулює фахівців до наукових розвідок зі становлення та еволюції діяльності бібліотек певної місцевості, визначення основних етапів та особливостей роз-

витку тієї чи іншої книгозбірні, проявів її культурно-просвітницької місії в різні історичні періоди.

Розкриття історії бібліотеки має не тільки бібліотекознавчу, наукову, історичну цінність, а й загальноосвітнє, соціокультурне значення, адже бібліотека як соціальний інститут тісно пов'язана з